

urbana miljön i det medeltida samhället. Denna möjlighet till vidareutveckling kan förhoppningsvis tas till vara i framtida forskning.

Göteborgs universitet

MARIA SJÖBERG

Arsenii Vetushko-Kalevich, *Compilation and Translation: Johannes Widekindi and the Origins of his Work on a Swedish-Russian War*, *Studia Graeca et Latina Lundensia* 26 (Lund: Lunds universitet 2019), 219 s.

Den latinska litteratur som författades efter medeltiden betecknas i dag som nylatinsk. Dessa texter tar avstamp i det klassiska latinet, men kan ha sina egna karakteristiska drag. Att forska om nylatinska texter är en tvärvetenskaplig syssla, då denna litteratur måste ses i sina omedelbara sociokulturella och politiska sammanhang och analyseras utifrån en rad receptionsteoretiska aspekter. Därför är det alltid till stor hjälp för historiker när latinister tolkar detta material. En sådan tjänst gör oss klassicisten Arsenii Vetushko-Kalevich, som i sin doktorsavhandling studerar Johan Widekindis verk om Ingermanländska kriget. Widekindis bok publicerades i två versioner, först på svenska och ett år senare på latin. Det är ett viktigt historiskt skifte som behandlas. Genom fredsavtalet i Stolbova år 1617 fick Sverige flera nya områden, bland annat Ingermanland, vilket blev ett första steg mot svenskarnas herravälde runt Östersjön. Vetushko-Kalevich undersöker källor till Widekindis arbete och de översättningstekniker som denne skriftställare och hans assistenter använde sig av.

Johannes Widekindi (ca. 1620–1678) har oförtjänt hamnat i skuggan av andra berömda rikshistoriografer som Johannes Loccenius och Samuel Puffendorf. Sten Lindroths omdöme om Widekindi är inte nådigt: han kallar honom för en "historieskrivare av ringa format", detta trots historiografens relativt omfångsrika produktion. Förutom sin bok om det svensk-ryska kriget hade Widekindi författat en rad andra arbeten, bland annat ett större verk om Gustav II Adolfs liv. Han verkar också ha varit först i Sverige med att avfärda Annius av Viterbo som en förfalskare. Det är inte förvånande att Widekindi var kapabel till denna typ av reflektioner, då han hade en bra humanistisk grund att stå på. Efter studier i Västerås och Uppsala erhöll han magistergrad i Oxford. Hans första riktiga anställning var som lektor vid Stockholms gymnasium. Han hade även hand om den Oxenstiernska familjens bibliotek. Widekindi själv ägde med dåtidens mått mätt en imponerande boksamling och ska ha varit bevandrad i tidigmoderna tänkare som Lipsius och Grotius. Denna beläsenhet och framför allt den uppbackning

som han fick av Magnus Gabriel de la Gardie ledde till att han 1665 utsågs till rikshistoriograf.

År 1671 publicerade Widekindi *The Swenska i Ryssland tijo åhrs Krijgz-Historie* och 1672 dess latinska version *Historia belli Sveco-Moscovitici decennalis*. Genom sin nya befattning hade han haft tillgång till Riksarkivets material och de la Gardies bibliotek. Till hans främsta förlaga om kriget i Ryssland hörde Stanisław Kobierzyckis verk om den polske kungen Vladislav, som var son till Sigismund III. Som Vetushko-Kalevichs utredning visar lånar Widekindi stora partier ur Kobierzycki. Det är emellertid viktigt att komma ihåg att kompilation i historieverk sedan medeltiden betraktades som normal och att återberättelser av äldre källor var en central komponent i den tidigmoderne historiografens arbete. Till exempel tillämpades detta arbetssätt av Saxo Grammaticus som lånade och bearbetade en del passager ur Adam av Bremens historia om Hamburgstiftet. Trots att praxisen var helt regelrätt var sådana historieskrivare som Widekindi måna om att hitta en balans i sin trädning av föregångarna. Vetushko-Kalevich förklarar att Widekindi trots denna insikt ibland befinner sig på gränsen till ogenerad avskrivning.

Till Vetushko-Kalevichs andra viktiga rön hör hans iakttagelser rörande översättningsarbetet bakom *Krijgz-Historie*. Den latinska versionen skrevs tydligen först, trots att dess utgivning skedde flera månader efter publiceringen av den svenska texten. *Krijgz-Historie* är delvis en översättning av den latinska textens första utkast som nu är förlorat. Dessutom måste vissa av dess delar ha varit översatta av Widekindis assistenter, då den/de som gjorde om ursprungstexten till svenska stundom missförstod latinet.

Vetushko-Kalevichs arbete ligger på flera plan i linje med dagens trend inom nylatinistik som intresserar sig för samspelet mellan latin och folkspråken. Det metodologiska ramverket för Vetushko-Kalevichs jämförelse av den svenska versionen med den latinska vilar på en teori utvecklad på 1950-talet av den amerikanske forskaren Eugen Nida. Denna metod frambär en deskriptiv analys av materialet. Vi får tyvärr inte veta vilka andra metoder som kunde ha övervägts för undersökningen och varför dessa valts bort. Flera av de senaste studierna i ämnet nämns tyvärr inte, till exempel *Dynamics of Neo-Latin and the Vernacular: Language and Poetics, Translation and Transfer* (2014) och *Neo-Latin and the Vernaculars: Bilingual Interactions in the Early Modern Period* (2018).

Vidare saknas också presentationen av hur Widekindi passade in i ett större europeiskt mönster. Med tanke på att han hade läst Lipsius skulle det vara intressant att få veta om den berömde flamländarens unika stil hade någon inverkan på den svenske historiografens språk.

Sammanfattningsvis utgör Vetushko-Kalevichs monografi en djuplodande undersökning av ett i dag närmast bortglömt arbete om en ytterst

intressant period i svensk historia. Inte minst är sammanställningen av Widedekindis alla kända verk av stort värde. Forskaren skulle dock ha vunnit på att delta i de diskussioner som i dag pågår inom ämnet nylatin. Det är också synd att avhandlingens engelska inte granskats ytterligare, då den inte alltid är idiomatiskt korrekt och någon gång tangerar till vardagsspråk.

Uppsala universitet

ELENA DAHLBERG

Beate-Christine Fiedler & Christine van den Heuvel (red.), *Friedensordnung und machtpolitische Rivalitäten: Die schwedischen Besitzungen in Niedersachsen im europäischen Kontext zwischen 1648 und 1721* (Göttingen: Wallstein Verlag 2019). 375 s.

Sveriges innehav 1648–1719 av Bremen-Verden har inte satt stora spår i svensk historieskrivning. I ett nordvästtyskt perspektiv var det emellertid en omvälvande process; en ny makt etablerade sig och blev en betydande bricka i spelet av små och mellanstora stater i detta hörn av Tysk-romerska riket, för att sedan försvinna. Föreliggande antologi, resultatet av en konferens i Stade 2018, innehåller 16 artiklar kring detta tema, grupperade i tre avdelningar: "Schweden und der Nordwesten des Reiches", "Akteure und ihre Handlungsfelder" samt "Forschungsperspektiven und Überlieferungen am Beispiel ausgewählter Bestände des Niedersächsischen Landesarchivs". Några teman går igen i flera bidrag, oavsett var de är placerade. Det gäller förstas Sveriges roll i det regionala maktspelet, men också den mer allmänt intressanta frågan hur utrikespolitik och diplomati fungerade för småstater långt nere i den europeiska hierarkin, och vilka aktörer som drev en sådan politik.

Sveriges roll belyses väl i Kersten Krügers nyttiga inledande artikel, som tar utgångspunkt i de svenska förhandlingsmålen i Westfalen och sedan följer de svenska provinsernas, också Wismars och Pommerns, öden under svensk tid. Han understryker att det westfaliska fredsverket inte följdes av någon fredsperiod; Sveriges tyska provinser fick utstå 38 krigsår under de aktuella 74 åren och belastades hårt med skatter för att betala den svenska maktpolitiken. I Konrad Elmshäusers bidrag rör vi oss i stället på lokal nivå; han studerar hur den svenska politiken påverkade religionsförhållandena i staden Bremen. Staden tillhörde ju inte det svenska hertigdömet Bremen – dess ställning som fri riksstad fastslogs 1646 – men det gjorde däremot dess domkyrka och det gav svenskarna möjlighet att stödja lutheranerna i kampen mellan dessa och kalvinisterna.